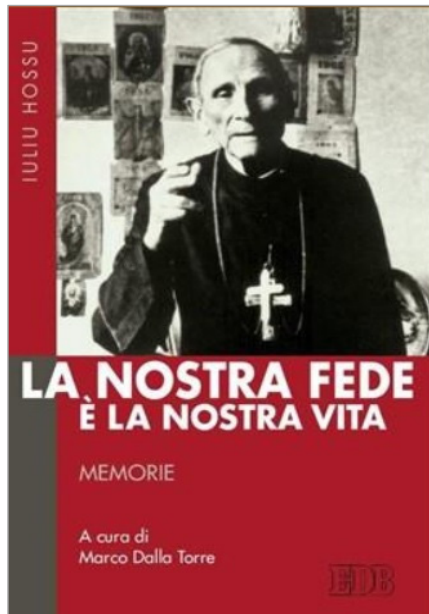

RECENZIE – BOOK REVIEW

Iuliu Hossu, *La nostra fede è la nostra vita. Memorie*, ediție îngrijită de Marco Dalla Torre. Traducere în limba italiană de Giuseppe Munarini, Cristian Florin Sabău și Ioan Mărginean-Cociș. Note la ediția italiană de Giuseppe Munarini, Editura Dehoniane, colecția „Fede e storia”/„Credință și istorie”, 519 p.

Dacă în anul 2003 vedeau lumina tiparului, la editura Viața Creștină din Cluj-Napoca, în îngrijirea părintelui Silvestru Augustin Prunduş, memoriile celui dintâi arhiepiscop catolic român înălțat la demnitatea de cardinal, Iuliu Hossu, intitulate *Credința noastră este viața noastră. Memoriile cardinalului dr. Iuliu Hossu*, o lucrare de referință pentru identitatea greco-catolică și deopotrivă pentru dimensiunea mărturisirii celor care au traversat universul concentraționar comunist din România, 13 ani mai târziu, în 2016, la prestigioasa editură Dehoniane din Bologna, înregistrăm apariția celei de a doua ediții, de data aceasta în traducere italiană.

Ediția italiană a acestei cărți este rezultatul unui efort colectiv în care regăsim deopotrivă „truditori” români și italieni, astfel în calitate de îngrijitor de ediție semnează Marco Dalla Torre, de traducere s-au ocupat Giuseppe Munarini, Cristian Florin Sabău și Ioan Mărginean-Cociș, iar aparatul critic a

fost realizat de același Giuseppe Munarini, unul din principali artizani ai acestui proiect intelectual și editorial.

Structura volumului a fost adaptată la contextul editorial care a făcut posibilă apariția lui și la faptul că se adresează unui public de limbă italiană. Cartea se deschide, astfel, cu o prefață semnată de PS Florentin Crihălmeanu, episcop greco-catolic de Cluj-Gherla, cu titlul *Un testament spiritual, o mărturie de credință și un model de urmat: Memoriile*

păstorului nostru, cardinalul Iuliu Hossu. Urmează o secțiune scurtă ce conține informații despre autor, astfel este prezentată succint și sumar biografia episcopului Iuliu Hossu, urmată de scurte considerații biografice despre frații viitorului cardinal, care s-au dovedit solidari cu acesta în asumarea prigoanei și a persecuțiilor inițiate și instrumentate de regimul comunist după 1948. În continuare, avem o *Notă la ediția italiană*, semnată de Marco Dalla Torre, Giuseppe

Munarini și Cristian Florin Sabău – o secțiune deosebit de utilă pentru cititorul italian al volumului, în condițiile în care prezintă date privind redactarea textului memorialistic de către Iuliu Hossu, considerații privind întocmirea traducerii și în final, mulțumiri, o listă lungă de persoane care au colaborat într-un fel sau altul cu îngrijitorii prezentei ediții. Urmează memoriile propriu-zise, cele trei caiete redactate de Iuliu Hossu în timpul „domiciliului obligatoriu”, traduse după ediția românească, repartizate după trei încadrări cronologice: 1947-1950, 1950-1955, 1956-1961. Volumul se încheie cu o secțiune de anexe, două la număr: un prim material intitulat *Cardinalul cu pelerină din piele de oaie*, care reproduce, selectiv, în versiune italiană, un text mai lung al părintelui Prunduș, realizatorii ediției de față redând numai pasajele care se referă la circumstanțele în care a fost numit primul cardinal român. A doua secțiune a anexelor cuprinde o listă lungă de biografii, de dimensiuni variabile, ale principalelor personaje care apar în memoriile rămase de la episcopul-cardinal. Această secțiune este semnată de Giuseppe Munarini și reprezintă rezultatul unei intenții absolut benefice a editorilor, de a face volumul cât mai inteligibil cu putință pentru publicul italian, prin punerea la dispoziție a unor biografii esențializate a persoanelor cu un grad mai mare de recurență și de relevanță din cadrul textului memorialistic.

Nu ne-am propus o prezentare pe larg a acestei cărți pentru publicul din România, deoarece acesta are la dispoziție ediția românească a memoriilor rămase de la cardinalul Hossu; dorim, în schimb, să exprimăm câteva gânduri în legătură cu ceea ce este, în mod evident, un eveniment editorial remarcabil, traducerea în limba italiană a însemnărilor memorialistice redactate de una din cele mai

ilustre figuri ale universului concentraționar din România comunistă, primul arhiepiscop român investit în demnitatea de cardinal.

Astfel, trebuie spus mai întâi că publicarea în limba italiană a memoriilor cardinalului Hossu nu este primul demers editorial de acest fel. Introducerea acestor mărturii ale clerului superior greco-catolic, care a traversat calvarul închisorilor comuniste, într-un circuit cultural-lingvistic mai larg, care să le facă accesibile și publicului de limbă italiană a început prin publicarea în limba italiană, în anul 2013, a memoriilor arhiepiscopului de Lugoj Ioan Ploscaru, apărute inițial în limba română, sub forma a două ediții, în anii 1993 și 1994, la editura Signata din Timișoara. Ediția italiană a memoriilor episcopului Ploscaru, intitulată *Catene e terrore. Un vescovo clandestino greco-cattolico nella persecuzione comunista in Romania*, a văzut lumina tiparului la aceeași editură Dehoniane din Bologna, în 2013, în îngrijirea lui Marco Dalla Torre, traducerea din limba română fiind realizată de Mariana Ghergu și Giuseppe Munarini.

Avem de-a face cu un demers absolut lăudabil, prin care unui public occidental, așa cum este și cel din Italia, i se pun la dispoziție, prin intermediul traducerilor, mărturii ale experiențelor traumatizante din „iarna totalitară” a comunismului românesc. Traducerea acestor elaborate memorialistice rămase de la Ploscaru și Hossu și difuzarea lor în Italia, nu este străină de configurația pe care a căpătat-o Biserica greco-catolică românească după 1990. După reactivarea ei, odată cu prăbușirea totalitarismului în România, Biserica Română Unită a ajuns, alături de Biserica Ortodoxă, să fie și o Biserică a diasporei românești, în noile condiții generate de migrarea forței de muncă din Estul fost comunist spre Occidentul european. În acest fel, au luat naștere parohii greco-catolice românești și

În Italia, ca urmare a stabilirii aici a numeroși credincioși veniți din zona Transilvaniei. În noul context de viață, al diasporei, românii uniți au adus elementele definitorii ale propriei identități ecleziale, între care și experiența închisorilor comuniste. Pentru promovarea acestei experiențe în Italia, la nivelul coreligionarilor de rit latin și nu numai, s-au preocupat în mod deosebit membri ai clerului greco-catolic român care activează în peninsula, precum Vasile Barbolovici, Ioan Mărginean-Cociș, Cristian Florin Sabău, implicați de altfel și în munca de editare a lucrării care face obiectul prezentei recenzii. Au fost alese spre a fi traduse și propuse unui public și unui circuit cultural și spiritual mai larg, de limbă italiană, memorii ale episcopilor martiri, deoarece acestea sunt mărturii reprezentative ale comunității greco-catolice care a traversat gulagul comunist din România.

Pe lângă această componentă confesională, faptul că reprezintă experiența traumatică a unei Biserici interzise în anii regimului comunist, memorialistica greco-catolică ajunsă sub forma traducerilor la publicul italian, conține un mesaj în plus: este o mărturie a „celeilalte Europe”, a unei alterități care a fost Europa orientală aflată în perioada 1948-1989 în spatele „cortinei de fier”, în raport cu modelul cultural-societal de expresie occidentală. Este o mărturie privind adevărata față a comunismului, „socialismul real”, cum a fost el numit cu o expresie încetățenită în istoriografia italiană, o mărturie de natură să genereze luciditate și realism în percepția occidentală a totalitarismelor comuniste din Europa central-răsăriteană a secolului XX.

ION CÂRJA